

*Papi életutak a Grósz-per
„leleplezéseinek” tükrében –
dr. Gombos Károly és társai pere
(Grósz érsek munkatársainak
mellékpere)*

IX. Fraknói Nyári Akadémia, Kalocsa, 2023. augusztus 4.

Lakatos Andor levéltárvezető, Kalocsai Főegyházmegyei Levéltár

Bevezető

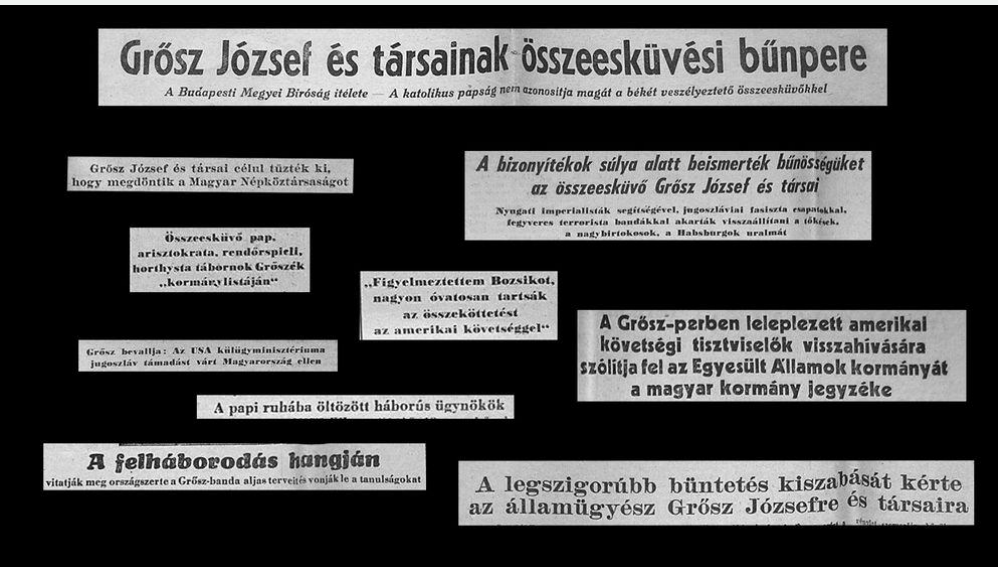
- Versenyfutás az idővel (öt papi életútról, szövevényes koncepciós perekről 20 percben...)
- "Leleplezések" és lelepleződések ("színház" és szomorú valóság keveredése, Grósz érsek nagy csalódásával) – az ÁVH-s és az egyházmegyei olvasata is tanulságos
- További papi szolgálat és hivatás-elhagyás 4:1 arányban
- Tovább folytatódó, és megtört karrier 3:2 arányban, (az egyik megtört karrier tragikusnak nevezhető életúttal is párosult)
- Két fő újra vezető beosztásban (közügyektől való eltiltás ellenére...)
- Az egyház védettséget is nyújthatott (pl. a civil elítéltek sorsához képest)...

Gombos Károly kalocsai kanonok a bíróság előtt megmutatja, hogyan ragasztotta breviáriumába a két darab ötvendolláros bankjegyet

dr. Gombos Károly és társai - Grósz érsek munkatársainak (mellék)pere

- A Grósz-perben elhíresült "széles körű összeesküvés" koncepciójának folytatása, kibontása
- Cél a "farizeus" papi elit, „Júdás papjai”, a kollaboráns felsőpapság leleplezése, akik:
- valutázással, sikkasztással, anyagi visszaélésekkel biztosították az összeesküvés forrásait (miseintenciók, kongrua igénylés)
- háborús bűnösöket, szökevényeket segítettek, becsapták az alsópapságot (bácskai menekültek, népellenes háborús újságcikkek, kémkedés a Vatikánnak)
- külföldre csempészték és értékesítettek nemzeti értékeket ("kalocsai kódex" és más ősnymtatványok ügye, pénztartalék képzése)
- Miért külön mellékperben? A főperben nem lett volna rá elég idő az egyéb területek (katonai, politikai szálak) miatt...
- Nem sajtónyilvános a mellékper, ennek ellenére intő jel a központi elit "lefejezése", mely a régi világ letűntét, a változások szükségszerűségét hirdette a papság számára

H 2244

ÖSSZEESKÜVÉS

A NÉP ELLEN

(A GRÓSZ-PER ÉS ANNAK TANULSÁGAI)

A per adatai

- Nyomozati szakasz hivatalosan a Grósz-per után, 1951. jún. 29-től július 12-ig ("morzsaparti"...)
- A koncepció ekkor már valójában több mint egy hónapja formálódott, a vallomások információit újabb és újabb "csokrokba" rendezték
- Ügyészi kihallgatás 1951. júl. 19., másnapra a vádirat is elkészült.
- Zárt tárgyalás a Budapesti Megyei Bíróságon 1951. aug. 9-én, a Legfelsőbb Bíróságon jogerős ítélet csak 1952. jan. 11-én született, szintén zárt tárgyaláson, itt már vádlottak nélkül, csak a védőik voltak jelen, s az ítéletek lényegében nem változtak
- 12 vádlott, 7 egyházi személy (5 pap és 2 szerzetes), valamint 5 civil közreműködő (2-7 évig terjedő börtönbüntetésekkel)
- Az elítéltek zöme hamarabb szabadult, az utolsók 1956 februárjában (a letöltött börtönbüntetések ált. 2-3 évesek, a leghosszabbak 4 év 9 hónaposak voltak)
- Járulékos elemek: vagyonek Kobzás, közügyektől való eltiltás, büntetett előélet, egészségügyi károsodások - egész életre szólóan...

Budapesti államügyészségtől.

1951.éü.001225.

Végindítvány.

155

Vádat emelek dr. Gombos Károly és társai ellen a vádirattal egyezően.

A kihirdetett ítélet ellen fellebbezést jelentek be valamennyi vádlott terhére az ítélet súlyosítása miatt,

mert cselekményük és személyükben rejlő társadalmi veszélyesség súlyosabb ítélet hozatalát teszi szükségessé.

Budapest, 1951. aug. 10.

dr. Gönczi György
államügyész

A „csapat” kialakulása

SZIGORUSN TITKOS " S " .

Tárgy: A kalocsai érseki épület
házkutatása.

17

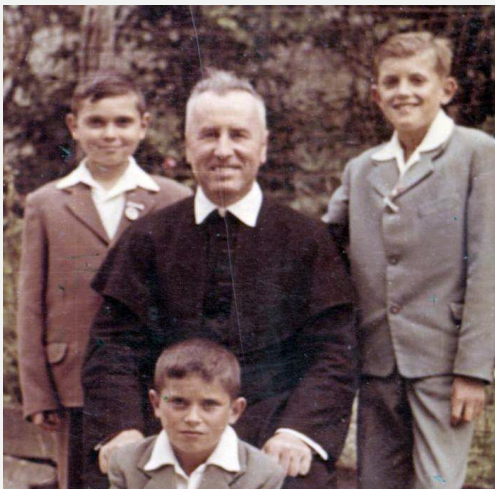
J E L E N T É S

Budapest, 1951 május hó 19.

Jelentem, hogy az éjszaka folyamán utasításra brigádommal és egy helyszínelő bajtársal a kalocsai érseki épület piros brokát fogadó-termet, és a mellette lévő két másik fogadó szobát 1 mellékhelységet, a földszint összes helységét, kivéve a hivatali irodákat, valamint az összes pincehelységet átkutattuk. A házkutatás során 2 db. feljegyzést, 1 idegen nyelvű ujságot és 2 db. fényképet foglaltam le bűnjelként.

- A letartóztatás operatív tervében még csak Gombos Károly és Kujáni Ferenc kanonokok neve szerepelt, Kujáni végül az egyházmegye vezetője lett helynökként Grósz érsek akadályoztatása idején... (Az ÁVH nem volt igazán precíz és következetes, rögtönzések, bevállalások nyomai, időnként kihagyott, vagy inkább el nem végzett büntetőkkel...)
- 1951. május 18-án este, Grósz érsekkel együtt végül Gombos Károly kanonokot (aki 1950 tavasza óta nem volt vezető beosztásban), valamint Gyetvai Péter irodaigazgatót és Sztrilich Károly érseki titkárt vették őrizetbe Kalocsán. Az események spontán alakulása? Felhívták magukra a figyelmet? Nagyobb "merítés"?
- Kulcsfigurák: Gombos, az aula "látható feje", és Iványi Endre, a Kalocsai Néplap főszerkesztője (1938-1944), mint népellenes bűnös (háborús uszító...)
- Iványi volt az első letartóztatott, még május elején (félelmében bujkált, álnéven próbált tevékenykedni), Gombossal ketten voltak tanúk, szereplők a főperben

A „szerepekről” (folyt.)

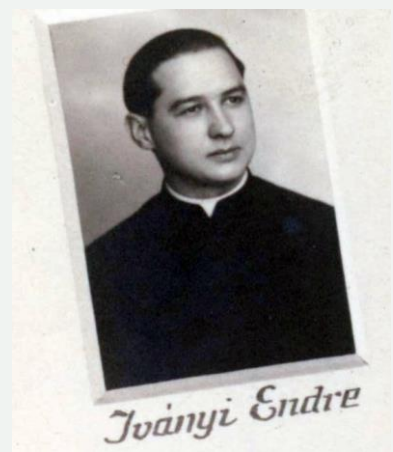

Subscriptio manupropria.

Sajátkezű aláírás.

Sztrilich Károly

Árpád R-T. könyvnyomdája Kalocsa.
Felelős kiadó: Dr. Gombos Károly.
Felelős üzemvezető: Fodor Ernő.

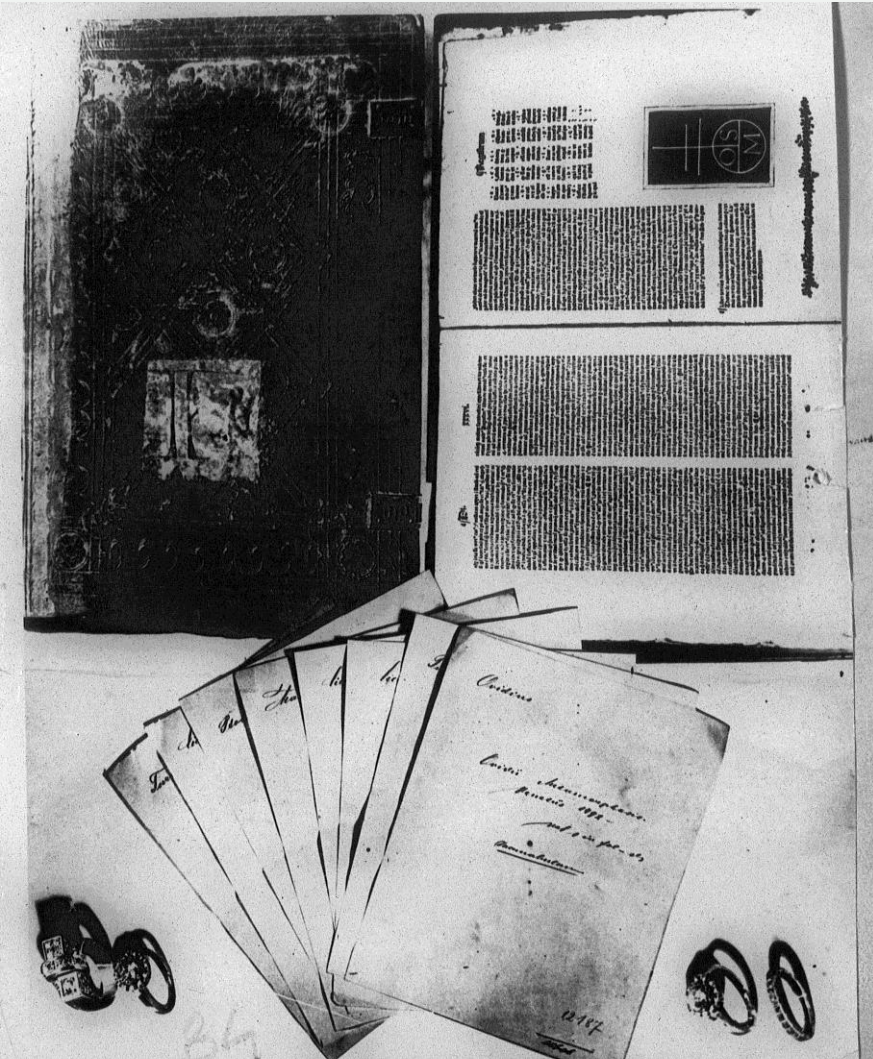

Iványi Endre

- Sztrilich Károly érseki titkár - az aula kedvence, a mindig mosolygós, bohém, jókedvű fiatalember, de a perben Gyetvaihoz hasonló "fekete bárány", "a jugoszláv" (valóban jug. állampolgár), akinek már korábban is meggyűlt a baja a politikai rendőrséggel ("Ne táncoljunk a haza romjain" - mondta 1945-ben, az első "szabad" május elseje alkalmából, bevitték)... 6 év börtönt kapott, 1956 februárjában szabadult, hamarosan irodaigazgató haláláig, + Dunavecse, 1964. okt. 28. autóbalesetben
- Iványi Endre - az aula külső munkatársa, "sajtófelelőse", a Kalocsai Néplap szerkesztője, A.C. titkár, hadifogság majd bujkálás - a perben ő együttműködő, megtört ember, beismerő vallomásával és a főperben tanúként vállalt szerepével elégedettek voltak, így enyhe büntetést kapott, 3 év börtönt, 1954 májusában szabadult. Gyógykezelések, súlyos idegi problémák, pánik, fulladás, „nem találják helyét”, nehezen elviselhető, nyugdíjazás, + 1977.
- Dinnyés Gergely hartai lelkész - "mint Pilátus a krédóba", nem volt központi szolgálata, Gyetvai régi iskolatársa, tőle fogd el valutát megőrzésre, a perben ez a barátság rossz pont, 2 év 6 hónapos börtönbüntetés, de már 1952 decemberében (?) szabadul, 1953-ban újra káplán, 1959-től géderlaki plébános, 1963-tól főegyházm. tanácsos, 1966-tól esperes, + 1987.

A vádakhoz: a Kalocsai Kódex „olvasatai”

- A híres kódexet és tíz ősnymtatványt kiemelte Gombos Károly 1949-ben a Főszékesegyházi Könyvtár állományából, és külföldön értékesítették (Genfben, a híres Bodmer könyvtárba került). A kódex vételáraként 1949 tavaszán 475 ezer forintot ajánlottak, amelyből 180 ezer forintot vett át év vége táján Gombos több részletben (Grósz érsek 25 ezer forintról tudott), a különbözetet letétként helyezték el a bécsi Pázmáneumban.
- Az átvett pénz az ÁVH olvasatában a "Grósz féle összeesküvés" anyagi céljait szolgálta, az egyházmegye olvasatában pénzügyi tartalék képzés volt.
- Kérdés, hová lett ez a tartalék, amiről lényegében csak Gombos Károly tudott? Grósz érsek csalódottsága érthető, viszont ő maga állapította meg, és vállalta a "gazda felelősségét" az üggyel kapcsolatban - az ÁVH olvasata itt diszkrét fátylat borított a részletekre...

„Cecil” eladásának lépcsői és az ügy utóhangjai

Főszékesegyházi Könyvtár Főtitkarságának,

Kalocsa.

Tisztelettel ajánlatot teszek a könyvtárban őrzött régi német költeményeket tartalmazó gyűjteményes kéziratok/colligatum/megszerzésére. Noha a német irodalom összehasonlíthatatlanul gazdagabb hasonló emlékekben, mégis bizonyos érdeklődés mutatkozik a kézirat iránt és ennek ellenében a könyvtár választhatna a következő, egyházi és magyar tudományos szempontból lényegesen érdekesebb és jelentősebb művek és tárgyak között:

1./XI.századbéli valószínűleg Franciaországban készült latin nyelvű codex, amely a keleti egyházszakadással kapcsolatos iratokat tartalmazza, rendkívül jelentős egyháztörténeti forrásmű.

2./XIV.sz. végi vagy a XV.sz. eleji francia eredetű rendkívül díszes, egész oldalas képekkel ellátott latin imakönyv, ami minden könyvtárnak kiállítási darabja lehet./Livre d'oeur/

3./Regiomontanus Johannes, Mátyás király fudósának kézírata, eredeti gyönyörű kötésben, rendkívül érdekes mű a nagy tudós magyarországi tartózkodásának idejéből.

4./II.Lajos király sajátkezű levele a mohácsi táborból 1526.ban Simon zágrábi püspökhöz és Batthyany Ferenc szlavón bánhoz, a magyar történelem egyik legmeggrázóbb dokumentuma./Cito levél!/

5./Zrinyi Miklósnak a szigetvári hősnek néhány, később a költő Zrinyi tulajdonába átmert és ismert jelszavával/Sors bona, nihil aliud/véssett fegyvere.

6./XVIII.századi francia butorok-egészen kivételesen szép-tárgyak Szó lehet arról is, hogy a colligatum értékének egy részét készpénzben egyenlíteném ki.

Kérve a Főtitkarság szíves válaszát, maradtam kitűnő tisztelettel:

FARAGÓ JÓZSEF
BUDAPEST, VIII.

F. Faragó

*Höbner közölte, hogy a
Kalocsai Kódexről szó
nem lehet.*

10/XII.

M. Faragó

- 1947 tavaszán közgyűjteményi javaslat a Codex Colocensis cseréjére svájci magyar nyelvemlékekre - elzárkózás
- 1948 decemberében Szalai Béla újabb ajánlata, csere és pénzösszeg - Gombos: szó sem lehet róla...
- 1949 májusában (Lémájer Béla disszidálása, Gombos karrierjének törése után) újabb ajánlat, Gombos: igen, ősszel átadás, év végén pénzösszegek átvétele Szalaitól, majd folytatás 10 ősnymtatvánnyal...
- 1960. jún. 22. Szommer Károly főkönyvtáros: „A lényeg: az ősnymtatvány eltűnt! Azok kezén (G.K. és L.A.), akik Faragó nevű csirkefogónak a többit is eladták.”
- 1962. februárjában Várkonyi Imre káptalani helynök az akkor tervezett duplum-értékesítések kapcsán, a káptalan számára kifejtette, hogy a Kalocsai Kódex eladásának ügyét nem tekinti lezártnak, és alkalmas időben el fog rendelni egy minden részletre kiterjedő vizsgálatot. Milyen összeg és hová folyt be, kik és milyen célra használták? - nem lett folytatása az ügynek...